

Kovács Béla

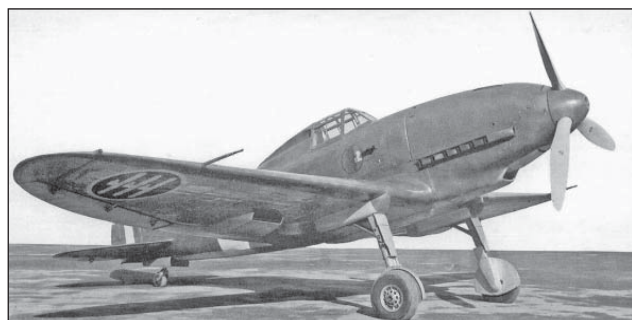
A MÁVAG Héja vadászrepülőgép konstrukciós előzményei és korszerűsítésének lehetőségei az olasz Reggiane vadászprogram tükrében **III. rész**

TOVÁBBI OLASZ FEJLESZTÉSEK A RE.2000-ESBŐL

A Caproni-Reggiane Re.2000 Falco I. típusból az első továbbfejlesztés a német DB 601A-1 1175 LE-s soros motor olasz licencével (Alfa Romeo R.A.1000 R.C.41-I Monsoné) épített Reggiane Re.2001 Falco II. A gép tervezése 1940-ben kezdődött, építése párhuzamosan folyt a magyar honvédség számára épített Héjájával. A gép prototípusa 1940 júliusában repült először. A gép 1942 májusában Málta fölött esett át a tűzkeresztségen. A rendkívül fordulékony gépből csak 252 példány épült. Volt belőle elfogóvadász, fotófelderítő, vadászbombázó, torpedóvető és éjszakai vadász változat. Az alaptípus fegyverzete az olaszoknál „megszokott” 2 db 12,7 mm-es szinkronizált Breda-SAFAT géppuska volt, később a szárnyba beépítettek 1-1 db 7,7-es Breda-SAFAT géppuskát. A vadászbombázó törzse alá akár 100 vagy 250 kg-os bombát is lehetett függeszteni, a gép képes volt zuhanóbombázóként is funkcionálni. (A 640 kg-os bombát csak 2 db Re.2001G/V gépen alkalmazták 1942. augusztus 12-én.)

A Re.2001 Falco II. éjszakai vadász változata esetében hamar rájöttek, hogy a géppuskák elégtelenek a négymotoros angolszász bombázók ellen. Ezért a szárnyak alá a Messerschmitt vadászként bevált 20 mm-es Mauser MG 151/20-as gépágyú-gondolatokat építettek be. Ilyen fegyverzettel szerelt Bf 109G-4-es vadászron szerezte első győzelmét a legeredményesebb magyar pilóta, Szentgyörgyi Dezső. Ez a fegyverzet légi harcban nem volt megfelelő, mert rontotta a gép repülési tulajdonságait, de az erősen védett bombázók ellen jól megfelelt. A típus érdekessége, hogy a Reggiane erős, 5 főtartós szárnya el tudta viselni a gépágyú sorozatok reakció erejét. Ez arra vezethető vissza, hogy az eredeti P-35-ös is úgy készült, hogy a szárnyaiban – pontosan a német gépágyúk felfüggesztési helyén – egy nagy űrméretű géppuskát építettek be, tehát a

15. ábra. A korszerűsített Reggiane Re.2001-est már R.A.1000 R.C.41-I. motorral szerelték (S.Gy.)

16. ábra. Reggiane Re.2001-es vadászrepülőgép (S.Gy.)

szárnyat eleve ilyen erőhatásra tervezték. A Reggiane sorozat már eleve úgy készült, hogy a gépeken kialakították a szárnyfegyverzet helyét.

A Re.2000-esből továbbfejlesztett gépek közül a legjobban a Re.2002-es Ariete hasonlított a kiinduló koncepcióra. Az Ariete tervezője Roberto Longhi és Antonio Alessio mérnökök voltak, akik 1940-ben a Re.2000-es és Re.2001-es gépek terveiből kiindulva egy csatagépet terveztek az 1175 LE-s Piaggio P.XIX R.C.45 Turbine típusú 14 hengeres, kétsoros léghűtéses csillagmotorra alapozva. A korábban erősebb motor egy 3,1 m átmérőjű háromágú Piaggio P.2001-es légcsavart forgatott. Egy alacsonyan is támadó csatagép számára a víz- és olajhűtővel felszerelt soros motornál, a harci sérülésekre kevésbé érzékeny csillagmotor sokkal megfelelőbb. A gép maximálisan 530 km/h sebességet érhetett el, kevesebbet, mint a Re.2000-es, viszont három függesztési pontra összesen 650 kg tömegű bombát függeszthettek. A bombát mind vízszintes repülésben, mind zuhanórepülésben ki lehetett oldani. A csöves fegyverzete 2 szinkronizált 12,7-es és 2 db 7,7-es Breda-SAFAT géppuskából állt. A gépre ledobható póttartályt is lehetett szerelni, maximális repülési távolsága 1100 km

17. ábra. Az olasz fejlesztések csúcsa: a soros motoros Re.2005-ös, a Regia Aeronautica az Olasz Királyi Légierő kötelékében

18. ábra. A Reggiane Re.2005 Sagittario a DB-605-ös motorral 630 km/h sebességre volt képes (S.Gy.)

volt. A gépből, három gyárban összesen 225 példány készült. A gép a szövetségesek elleni légi harcokban aktívan részt vett, az olasz fegyverszünet után az átállt légierő is alkalmazta a németek ellen. Azonban a németek kezére is több mint 60 Ariete jutott a gépekből, amelyeket a francia és a jugoszláv partizánok ellen vetettek be.

A Re.2001-es és Re.2002-es gépeken kijavították azt a hibát, amely a Re.2000-es Héján sok gondot okozott: a gép repülés közben jelentkező belengését. A két új Reggiane gépen a szárnyközépsőben kialakított üzemanyag-rekeszeket már ellátták hullámtörő falakkal. Ezen kívül a gépek mindkét oldalán praktikus szerelőnyílásokat alakítottak ki, amelyeket zsanéron felfelé nyíló ajtó fedett. Bal oldalon a rádiót pl. egy tálcán lehetett kihúzni, hangolni vagy éppen szerelni. Ez ma is igen fejlett megoldásnak számítana. Korábban ilyen szerelőnyílást a magyar Héjakra a licencadó olasz fél nem engedélyezett, de végül is a páncélozott, frontra küldött olasz gyártású Héja O és a magyar gyártású Héja M gépeken a magyarok kialakították a szükséges praktikus szerelőnyílást a gép jobb oldalán. Az olaszok belátták az elgondolás helyességét és végül maguk is alkalmazták. Az ötlet nem volt új, a kiinduló gépen, a P-35-ösön már volt ilyen szerelőnyílás.

A Reggiane fejlesztései közül a Re.2005 típus volt az utolsó, amely szériában épült. A 2 prototípus sikeres berepülése után egy 1000 gépes megrendelés következett, de az olasz átállás és az ország két részre szakadása miatt végül is csak 48 db gép gördült le a szerelősróról, a bombázások miatt mintegy 300 gép nem készült el. A gép a német Daimler Benz DB.605A-1-es, 1475 LE-s motorral vagy az olasz licenccel (Fiat RA.1050 RC.58 Tifone) épült. Az első prototípus eredeti német motorral épült és a berepülésen, 1942 júliusában 678 km/h sebességet ért el. (A második prototípusba a gép iránt érdeklődő németek egy speciálisan felkészített, gondosan ellenőrzött német motort és német VDM háromágú légcsavart szereltek, amivel a gép, német pilótával, 7300 m-en 720 km/h csúcsebességet ért el. Ezt a legjobb német sorozatgépek még 1944-ben is csak beépített befecskendezős gyorsítóval érték el.) A szériagépek olasz motorral és légcsavarral 628 km/h-s

sebességre voltak képesek, fegyverzetük is erős volt. A 3 db 20 mm-es Mauser MG 151/20-as gépágyú javadalmazása 2x150 és 200 db lőszer, a 2 db 12,7 mm-es Breda-SAFAT géppuska lőszer-javadalmazása 2x350 db lőszer volt. Ezenkívül a törzse alatt akár egy 1000 kg-os, a szárnyai alatt 1-1 db 160 kg-os bombát hordozhatott. Egy olasz bizottság a 3 konkurens típust, a Macchi C.205-ös, a FIAT G.55-ös és a Re.2005-ös gépeket összehasonlítva a Macchi gépét tette az első helyre. Azonban a pilótavélemény a lefolytatott valós légi harcok után a Reggiane vadászt értékelte a legtöbbször.

A MÁVAG HÉJA KORSZERŰSÍTÉSÉNEK ELMÉLETI LEHETŐSÉGE OLASZ REGGIANE PROGRAM KORSZERŰSÍTÉSI TAPASZTALATAINAK TÜKRÉBEN

Összességében megállapítható, hogy a kiinduló típus – a Seversky P-35-ös konstrukciója – három országnak, az USA-nak, Olaszországnak és Magyarországnak adott lehetőséget az akkor korszerűnek mondható vadászpilóta-gép-szerkezetek létrehozására.

Áttekintve az olasz fejlesztési sort – a korszerűsített Re.2001 Falco II., a Re.2002 Ariete, illetve a Re.2005 Saggiario típusokat – megállapítható, hogy az olaszok jól kihasználták a Re.2000-es gépben lévő fejlesztési lehetőségeket.

A Reggiane program sikeres vadász-korszerűsítéseinek eredményeivel összefüggésben elméleti szinten érdemes megvizsgálni a magyar MÁVAG Héja korszerűsítésének lehetőségeit is. Fontos erre kitérni már csak azért is, mert a legyártott (legalább) 185 db MÁVAG Héja vadászpilóta-gép túlzottan nagy értékű és nagy teljesítményű repülőgép volt ahhoz, hogy mindössze vadász-gyakorló szerepkörben alkalmazza a Magyar Királyi Honvéd Légierő. Pedig ez történt, méghozzá egy olyan helyzetben, amikor a fegyveres küzdelem már hazánk területét érintette (vagy közvetlenül határainkon zajlott).

Fegyverzeti szempontból érdekes számunkra a Re.2001 Falco II. éjszakai vadász változata, amelynél a szárnyak alá

1. táblázat. A fejlesztett Reggiane vadászpilótálgépek főbb műszaki adatai (készítette: Sárhidai Gyula)

	Típus, név		
	Re.2001 Falco II.	Re.2002 Ariete	Re.2005 Sagittario
Hosszúság (m)	8,36	8,16	8,73
Fesztávolság (m)	10,98	11,0	11,0
Magasság (m)	3,15	3,15	3,15
Hatótávolság (km)	1100	1100	980–1270
Csúcsmagasság (m)	11 000	10 500	11 500
Szerkezeti tömeg (kg)	2495	2400	2600
Felszálló tömeg (kg)	3280	3240	3610
Max. sebesség (km/h)	542	530	628/6950 m
Motor	Alfa Romeo* R.A.1000 RC.41-I 1175 LE	Piaggio P.XIX RC 45 Turbine1175 LE	Fiat R.A. 1050 RC 58 Tifone** 1455 LE
Fegyverzet	2x12,7 mm-es és 2x7,7 mm-es Breda-SAFAT géppuska	2x12,7 mm-es Breda- SAFAT géppuska és 2x7,7 mm-es szárnygéppuska; összesen 650 kg bombateher	3x20 mm-es géppágyú 2x12,7 mm géppuska; lehetséges 2x630 kg-os bomba vagy 1x1000 kg bomba

* Daimler-Benz DB.601 Aa motor licence, 1175 LE (876 kW) Monsone olasz név alatt, 12 hengeres, fordított V-motor

**Daimler-Benz DB.605A-1 motor licence, 1455 LE (1085 kW) Tifone név alatt.

19. ábra. A Reggiane Re.2005 Sagittario DB 605-ös motorjából a magyar hadiipar is gyártott mintegy 1400 darabot (S.Gy.)

szereelt gondolatban 20 mm-es Mauser géppágyúkat intergáltak. Sajnos ezzel a fegyverzeti megoldással nem éltek a magyar licencváltozat gyártásánál. A németek ugyanis nem nagyon akartak eladni a magyaroknak ágyús

20. ábra. A Reggiane Re.2005 Sagittario előltnézete (S.Gy.)

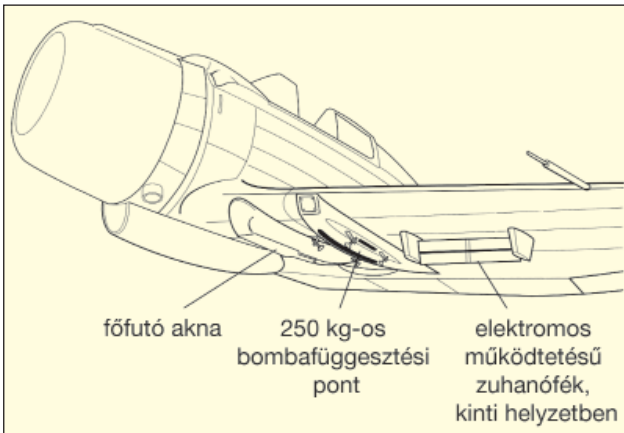

vadászpilótálgépet a német-magyar közös repüléggépgyártási szerződés megkötése előtt. A jó fegyverkereskedelmi kapcsolatok révén azonban Svájcól meg lehetett volna venni akár készen, akár licenc formájában az Oerlikon MG-FF 20 mm-es géppágyúját. Ezt építették pl. a Bf 109E vadászokba. A másik svájci fegyver a Hispano-Suiza HS.404-es volt, amelyet ott 3 féle változatban is gyártottak. Francia, angol, amerikai harci gépek használták, teljesítményében talán a német Mauser MG 151/20-asnál is jobb volt. A dolog pikantériája, hogy a japánok híres vadászpilótálgépe, a Mitsubishi Zero részére a 20 mm-es géppágyú licencét egy magyar katonatisztól, Budapesten vásárolták meg az Oerlikon cég képviselőjétől. Nem kellett volna tehát megszire menni... Mindemellert a győri gyártású Bf 109-esekre fel nem szerelt fegyvergondolatokat is fel lehetett volna használni. A Héja M sebessége, az eredeti olasz változatnál

21. ábra. A V.660 oldalszámú kísérleti MÁVAG Héjának csak a roncsáról készült fotó maradt meg. Ezen a gépen 2 x 250 kg-os bomba hordozására irányuló zuhanóbombázó kísérleteket folytattak

22. ábra. A V.660 oldalszámú kísérleti MÁVAG Héján 2 x 250 kg-os bombát, valamint a zuhanóbombázó tevékenységhez szükséges zuhanófékklapot szereltek

erősebb motorja elegendő lett volna a lomha bombázók elfogására. A kísérővadászok ellen meg a Bf 109-esek jól megfeleltek volna.

Említésre érdemes még a korszerűsített olasz Reggiane vadászokon – a Re.2002 Ariete, illetve a Re.2005 Saggittario típusokon – megvalósított bombázó és zuhanóbombázó alkalmazás is, amely 630-1000 kg-os bombák hordozásán keresztül valósult meg.

A MÁVAG Héjának létezett kísérleti zuhanóbombázó típusváltozata is. Összesen 2 db zuhanóbombázó Héja épült 1943-ban, a V.560 és V.670 oldalszámú repülőgépek átépítésével. „A légierő kérésére a magyar szakemberek 1943-ban együttes zuhanóbombázót fejlesztettek ki. A duralumínium héjszerkezetű vadászrepülőgép szárnyrendszerét a zuhanófék és a bombák okozta járulékos terhelés miatt alapos vizsgálat alá vetették. A futóművön kívüli szárnyrészen két-két MWN-típusú német bombafüggesztőt és elbillenő zuhanófékklapokat kellett beépíteni. (A MÁVAG Héja vadászrepülőgépekhez tartozékként járt 4 db bombatár. Ezeket továbbra is alkalmazni lehetett – mint az olasz gyártású szériagépeken – a Breda gyárműnyű felfüggesztőket a 88 db 2 kg-os repeszbomba, vagy 3 kg-os ugyanolyan magyar gyártású bombák számára. Ugyanezen bombatárak felfüggesztési helyére megoldható volt az 50 kg-os bombák felfüggesztésének a kialakítása.) A két repülőgépet átadták a légierőnek. A széria átalakítása az 1944-es bombázásig folytatódott. Több gép nem készült ebben a kivitelben.”⁴ A MÁVAG Héja zuhanóbombázó négy bombafüggesztőn 4 db 50 kg-os bomba hordozására volt alkalmas, 600 km/h zuhanósebességgel. Hatótávolsága 700 km volt. A MÁVAG Héja zuhanóbombázó valóban jelentős harcászati képességgel azonban csak akkor rendelkezett volna, ha – az olasz a Re.2002 Ariete, illetve a Re.2005 Saggittario típusokhoz hasonlóan – 500–1000 kg közötti tömegű bomba hordozására lett volna képes. A V.660 oldalszámú gépen 2 x 250 kg-os bomba hordozására irányuló kísérleteket folytattak. Ennél a repülőgépnél a centroplánon összesen 2 db bomba-felfüggesztő pontot alakítottak ki, ahová 1-1 db bombát lehetett függeszteni. A magyar fejlesztők azonban a további kísérletekkel végül annak ellenére is felhagytak, hogy az olaszok sikeresen valósítottak meg hasonló jellegű, zuhanóbombázóvá történő átalakítást.

Az olasz korszerűsítési tapasztalatainak tükrében – a Re.2005 Saggittario típus mintájára – felmerülhetett a magyar gyártású DB 605-ös motor beépítésének lehetősége is a MÁVAG Héjába, ami lehetővé tette volna a 630 km/h-s

maximális repülési sebesség elérését. A magyar Me 210Ca és a Me 109G motorja ugyanaz a DB 605-ös erőforrás volt. Magyarország számára 1941-ben a DB 605-ös repülőgépmotor licencösszege 1,7 millió birodalmi márkába (Reichsmark) került. A DB 605-ös motorok gyártása során a Weiss Manfréd Művek csepeli motorgyárában működő üzemszek két egységét – a végszerelést és a motorpróba-telepet – áttelepítették Horthy-ligetbe (Szigetszentmiklós). Az 1944-es bombázások idején a kőbányai és budatényi pincékben folyt tovább a DB 605-ös motorok gyártása.

A 12 hengeres függő V elrendezésű, 60°-os hengersizögű WM DB 605-ös motorok 2800-as fordulathál 1475 LE-t tudtak leadni. (Ez a teljesítmény az MW 50-es metanol-víz befecskendező rendszer bekapcsolásával rövid időre 1650 LE-re volt emelhető, és két percen keresztül volt tartható.) A motor tömege 725 kg volt. A DB 605-ös motorokból 1942-ben 10 darabot, 1943-ban mintegy 550 darabot, 1944 novemberéig 650 darabot, a kőbányai pincékben további 178 darabot, összesen mintegy 1388 darabot gyártottak [10]. Ebből 50-100 darab motor valószínűleg beépíthető lett volna a korszerűsített MÁVAG Héja vadász-változatába.

Az olasz példák vizsgálata alapján megkockáztatható a kijelentés: a MÁVAG Héja vadászrepülőgép korszerűsítése a magyar hadiipar és a Magyar Királyi Honvéd Légierő egyik kihagyott lehetősége volt, amit következetesebb haditechnikai kutatás-fejlesztés, illetve az olasz szövetséges-sel megvalósított szorosabb kutatás-fejlesztési kapcsolat-tartás mellett könnyen kihasználhattak volna.

FORRÁSOK

- [1] Utijelentés. M. Kir. Honvédelmi Minisztérium 31. osztály. Nemes Janky Béla rep. mérnök szds. 1942. január 16. Közlekedési Múzeum Téma Gyűjtemény 915/976;
- [2] William Green: War Planes of the Second World War. Fighters. Volume four 1969. GB. Purnell and Sons London;
- [3] Larry Davis: P-35. Squadron/Signal Publication MINI Number 1;
- [4] Mikael Forslund-Thierry Vallet: Swedish Fighter Colours 1925-1954. MMPBOOKS. White Series No 9117 Publishe by Stratus, Poland, 2012;
- [5] Air Enthusiast Forty-one RE 2000. The 'State-of the Art';
- [6] William Green – Gordon Swanborough: Reggiane. The story of an outstanding italian fighter of the 'thirties, 1989 Pilot Press Ltd.;
- [7] Kimutatás a V-667 jelű MÁVAG „Héja” rep.-gépbe beépített műszerek és felszerelésekről + Szállítólevél + Hiányjegyzék, MÁVAG. Budapest, 1944. július. Közlekedési Múzeum Téma Gyűjtemény 174/36/2;
- [8] Kováts Lajos: Sólymok Héják Nebulók, MAHIR, 1990;
- [9] Gregory Alegi: Reggiane Re 2005, Ali d'Italia, La Bancarella, Torino, 2001;
- [10] Vajda Ferenc Antal: A DB 605 repülőgépmotor Haditechnika, 1987 évi 1. sz. 32-33. o.;
- [11] Bonhardt – Sárhidai – Winkler: A Magyar Királyi Honvédség fegyverzete és felszerelése. Zrínyi katonai Kiadó, Budapest;
- [12] Punka György: Reggiane Fighters in action. Squadron Signal Aircraft Nr 11.

JEGYZET

4 Bonhardt – Sárhidai – Winkler: A Magyar Királyi Honvédség fegyverzete és felszerelése. Zrínyi katonai Kiadó, Budapest, 389. o.